

О. Д. Несімко
к. ю. н., доцент кафедри КПП
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
Юлія Воронецька
студентка
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ДОСТУПНІСТЬ СУДОВОГО ЗАХИСТУ СВОЇХ ПРАВ, ТА ПРАВ ГРОМАДЯНИНА

Одним із актуальних питань протягом всього існування людства залишається питання прав людини, можливість їх реалізації та захисту, а також значення діяльності суду щодо захисту прав людини.

Згідно з статтею 55 Конституції України «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом». Конституція України, ухвалена 28 червня 1996 року, закріпила високі стандарти прав і свобод людини та громадянина.

Діяльність держави спрямована на захист прав людей і громадян (громадянина України, іноземця, особи без громадянства, юридичної особи), які знаходяться на її території. Частина друга статті третьої Основного Закону України закріплює таку функцію держави, а також встановлює відповідальність перед людиною за свою роботу.

З проголошення незалежності України, право кожного на судовий захист стало одним із фундаментальних прав людини, гарантованих конституційним порядком.

Так, згідно статті 124 Конституції України встановлено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами.

Право на правосуддя відображається в основних засадах судочинства. Тому зміст цього права складається з наступних елементів:

- Доступність правосуддя;
- Право на апеляційне і касаційне оскарження судового рішення;
- Незалежність і неупередженість суду;
- Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- Право на захист.[1]

Щоб говорити про відстоювання свої прав у суді потрібно спершу оцінити рівень правової свідомості та рівень довіри громадян до судової влади.

Рівень правової свідомості населення з питань сприйняття ними судової влади можна виявити шляхом соціологічного опитування. На запитання: «Якщо керуватися п'ятибальною шкалою, то як Ви можете оцінити діяльність судової системи?» майже половина (49%) респондентів відповіли «задовільно», 26,9% – «незадовільно», 15% – «дуже погано», тобто негативно оцінили діяльність суду 81% опитаних, а позитивно – лише 9% («добре» – 8,7% і «дуже добре» – 0,3%). [3]

Право на доступ до суду – це право людини, що передбачає можливість безперешкодного звернення до суду за захистом своїх прав. Під правами людини мається на увазі певні можливості людини, які необхідні для її існування і розвитку в конкретних умовах, визначаються рівнем розвитку людства, які повинні бути загальними та рівними для всіх.

Гарантії реалізації права на доступ до суду:

I. Організаційно-правові: – судоустрійні – полягають в побудові системи судів таким чином, щоб вони були максимально приближені та доступні для населення; – судочинні – передбачають порядок порушення судового провадження та процедуру розгляду справи; розумні строки розгляду провадження;

II. Матеріальні (економічні): розумність та обґрунтованість судових витрат – полягає в організації судового процесу таким чином, щоб всі зацікавлені особи мали змогу звернутись до суду незалежно від їх майнового статусу; фінансування з боку держави діяльності судів – забезпечення суддів всіма необхідними засобами для здійснення судочинства, що забезпечує їх незалежність;

Надання первинної та вторинної безоплатної юридичної допомоги – безоплатні юридичні консультації та інша юридична допомога малозабезпеченим верствам населення.

Щодо ролі держави в забезпеченні прав на справедливий суд і доступ до суду, то доцільно посперечатися на практику Суду з прав людини. У рішенні у справі «Кемпбелл і Фелл проти Сполученого Королівства» він зазначив, що доступ до суду повинно не лише існувати, ф і бути ефективним, із чого випливає негативний обов'язок держави утримуватися від перешкоджання належному виконанню права на доступ до суду як через рішення, так і шляхом фактичних дій. Неможливість застосування цього права може зумовлюватися бездіяльністю уповноважених органів державної влади.[3.с.55]

Наявність даної проблеми, щодо забезпечення права особи на правову допомогу підтверджує дане опитування громадян.

На запитання: «Чи користувались Ви послугами професійного представника – юриста (адвоката)?» 61,4% відповіли позитивно, інші 37,3% такою допомогою не користувалися.[3.с.157]

Такі проблеми досить є поширеними в першу чергу, через малозабезпеченість людей. Послуги адвоката можна сказати, не кожному по кишені. Згідно із частиною першою статті 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу. У випадках передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Тоді виникає питання на скільки буде якісним його робота? В такому випадку залишається покладатися на добропорядність такої людини.

Згідно із Законом України «Про безоплатну правову допомогу» який набрав чинності 9 липня 2011 року, отримати таку допомогу має право кожен, не лише громадянин України, а й іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, усі особи, що перебувають під юрисдикцією України.

Щодо вторинної правової допомоги, то на неї мають право не всі. Закон обмежує отримувачів такої допомоги певними категоріями: малозабезпечені люди із середньомісячним доходом не більше двох прожиткових мінімумів (наразі це 3400 грн), діти, особи без громадянства, біженці, учасники АТО, бойових дій та члени їхніх родин, внутрішньо-переміщені особи і нова категорія – особи, які є потерпілими від сімейного насильства.

Первинна правова допомога полягає у наданні юридичної консультації. Вторинна – полягає у складанні процесуальних документів і представництві у суді.

Так, як в Україні існує декілька варіантів, як отримати послуги адвоката, слід було б розглянути недоліки та переваги цієї юридичної допомоги.

Переваги: державна підтримка, величезна кількість приймальнь та юристів.

Недоліки: неможливість підтримки справи у Європейському суді з прав людини, майновий ценз для клієнтів.[5]

Безперечним лідером серед негараздів, притаманних судовій владі, серед опитаних було названо корупцію (34,6%); на другому місці – залежність від органів виконавчої і законодавчої гілок влади (18,7%), далі постановлення незаконних рішень (15,5%) і порушення прав осіб у судовому процесі (12,4%). Низький рівень професіоналізму суддів посідає лише 5-те місце (10,8%) серед названих чинників і лише 3% осіб назвали серед таких причин імідж суду, створений за часів СРСР, що свідчить про певний відхід від минулого.[3.с.188]

Тому, з наведених опитувань можна зробити висновок, що основна причина не звернення до суду вищої інстанції – недовіра до нього, та відсутність фінансово оплатити послуги професійного представника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституційні права людини і громадянина на судовий захист.
url:<http://ivaadm.gov.ua/pravova-dopomoha/item/752-konstytuciyne-prava-lyudyny-i-gromadyanyna-na-sudovyy-zahyst>
2. Конституція Ураїни URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. О.М. Овчаренко Монографія « Доступність правосуддя та гарантії його реалізації» Харків «Право» 2008.
4. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 9.07.2011Url:https://zmina.info/articles/bezkoshtovnij_advokat_pljusi_minusi_pidvodni_kameni-2/